

FRÍÐRIK HJÖRLEIFSSON

TÖLFRÆÐI ÚR FRAMHALDSFRÆÐSLUNNI

Við lok tíunda starfsárs Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins er viðeigandi að líta yfir farin veg og taka saman það sem áunnist hefur. Við upphaf starfseminnar var lagt upp með vottun námsleiða sem fyrstu nemendurnir innrituðust í á fyrsta starfsári FA. Árið 2006 var markhópi FA (fullorðnu fólki sem hefur ekki lokið framhaldsskóla) fyrst boðið upp á viðtöl hjá náms- og starfsráðgjöfum símenntunarmiðstöðva sér að kostnaðarlausu. Árið eftir gengu fyrstu einstaklingarnir í gegnum raunfærnimat í iðngreinum. Starfsemi samstarfsaðila FA hefur aukist og á árinu 2010 var framhaldsfræðslan formlega viðurkennd sem ein af fimm stöðum menntakerfisins þegar lög um framhaldsfræðslu voru samþykkt.

Friðrik Hjörleifsson

NÁMSLEIÐIR

Fyrstu tvö starfsár FA var aðeins boðið upp á kennslu í vottuðum námsleiðum á einni símenntunarmiðstöð, Mími-símenntun, sem bauð þá upp á þrjár námsleiðir. Árið 2005 bættist Þekkingarnet Þingeyinga við og bauð upp á eina námsleið, árið eftir bættust svo sex símenntunarmiðstöðvar við, það árið fór kennsla fram í 45 hópum í 12 vottuðum námsleiðum á átta símenntunarmiðstöðvum víða um landið. Rétt er að geta þess einnig að þá fyrst fékkst opinbert fram-

lag til starfseminnar. Fjöldi samstarfsaðila og námsleiða jókst svo enn frekar á næstu árum og árið 2012 voru hóparnir orðnir 232 í 30 mismunandi vottuðum námsleiðum hjá 13 símenntunarmiðstöðvum.

Fjöldi hópa í vottuðum námsleiðum hefur aukist ár frá ári á flestum símenntunarstöðvunum líkt og sjá má í töflu 1.

Umfang kennslu í vottuðum námsleiðum á símenntunarmiðstöðvunum hefur aukist mikið frá árinu 2003, eftirspurnin

Tafla 1. Vottaðar námsleiðir, fjöldi hópa eftir símenntunarstöð

Fræðsluaðili	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Alls
Austurbrú					5	6	10	16	19	15	71
Farskólinn				1	3	6	9	10	8	8	45
Framvegis									2	6	8
Fræðslumiðstöð Vestfjarða					11	10	10	14	14	25	84
Fræðslunet Suðurlands				2	7	9	15	14	14	16	77
IÐAN fræðslusetur					1					1	2
Miðstöð símenntunar á Suðurnesjum				6	9	11	24	25	22	31	128
Mímir-símenntun	3	5	6	26	39	51	59	78	77	61	405
Símenntunarmiðstöðin á Vesturlandi				5	6	10	14	18	10	12	75
SÍMEY				2	11	17	26	35	38	35	164
Starfsmennt										4	4
Viska				2	3	1	2	3	7	10	28
Þekkingarnet Þingeyinga			1	1	6	3	3	4	6	8	32
Samtals	3	5	7	45	101	124	172	217	217	232	1.123

hefur aukist ásamt því að námsleiðunum og samstarfsaðilum hefur fjölgað. Frá árinu 2003 til 2012 hefur fjöldi lokinna eininga meira en þrjátíufaldast, frá 988 einingum árið 2003 í rúmar 30 þúsund einingar árið 2012.

Fjölgun nemenda hefur að sama skapi verið mikil, þátttakendur voru 55 árið 2003 en voru orðnir 2.760 árið 2012.

Kynjahlutfall nemenda hefur verið nokkuð breytilegt, fyrsta árið voru tæp 70% nemenda karlmenn, helsta skýring þess er að fjölmennasta námsleið þess árs var Jarðlagna-tækni þar sem allir þátttakendur voru karlar. Árin þar á eftir hafa konur verið í meirihluta nemenda, oftast á bilinu 65–84% nemenda.

Árið 2009 var byrjað að skrá fjölda atvinnuleitenda í hópi þátttakenda í vottuðum námsleiðum sem kenndar voru af samstarfsaðilum FA. Í töflu 2 má sjá hlutfall karla og kvenna í hópi atvinnuleitenda sem þátt tóku í vottuðum námsleiðum á árunum 2009–2012. Á þessum árum hefur hlutfall karla í atvinnuleit verið mun hærra en kvenna, hlutfall atvinnuleitenda var hæst hjá báðum kynjum árið 2010.

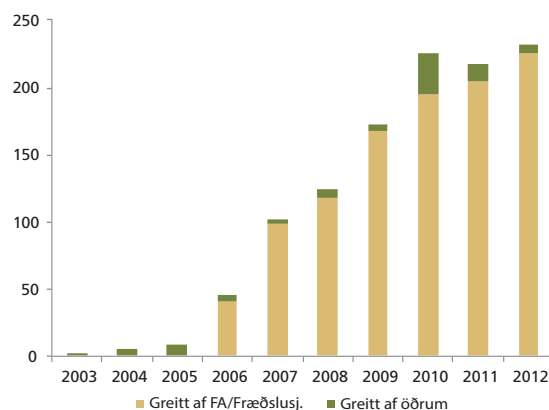
Tafla 2. Vottaðar námsleiðir, hlutfall atvinnuleitenda

Kyn	2009	2010	2011	2012
Konur	5%	29%	27%	21%
Karlar	10%	54%	43%	25%

NÁMS- OG STARFSRÁÐGJÖF

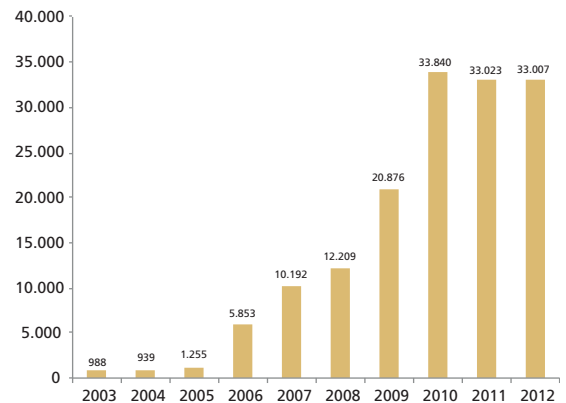
Náms- og starfsráðgjöf hefur verið í boði fyrir markhóp FA, ráðþegum að kostnaðarlausu frá árinu 2006. Eftirspurn eftir þjónustunni jókst mikið fram til ársins 2010, en frá þeim tíma hefur árlegur fjöldi ráðgjafaviðtala ekki breyst mikið.

Mynd 1. Vottaðar námsleiðir, fjöldi hópa

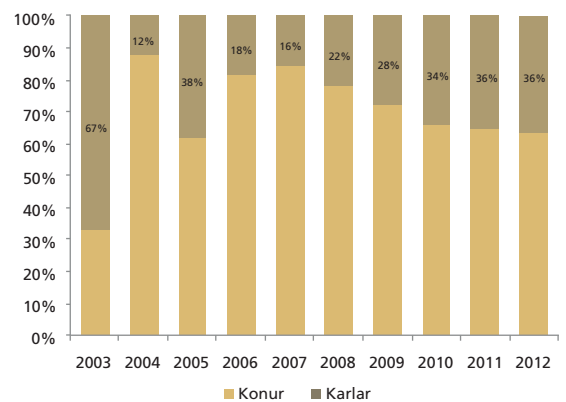

Frá árinu 2006 hafa samstarfsaðilar FA haldið samtals 1.830 kynningarfundum í náms- og starfsráðgjöf, þar af fóru 1.425 (78%) fram á vinnustöðum en aðrar kynningar voru 405 (22%). Frá árinu 2007 fækkaði kynningarfundum til ársins 2010, en frá þeim tíma hefur fjöldi þeirra haldist nokkuð

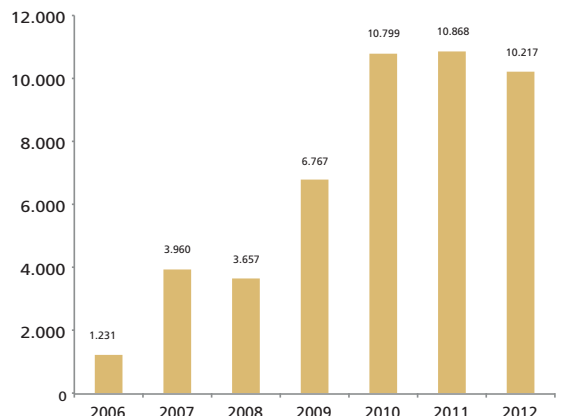
Mynd 2. Fjöldi staðinna eininga

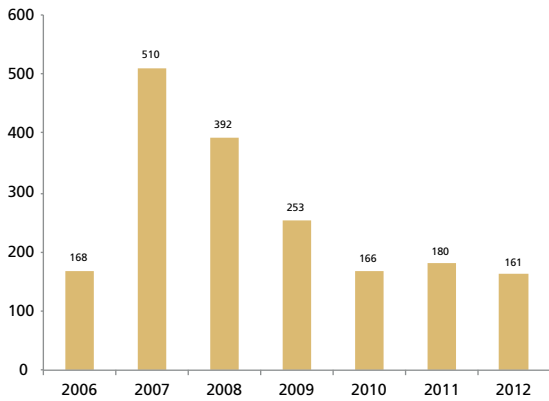
Mynd 3. Kynjahlutfall í námsleiðum

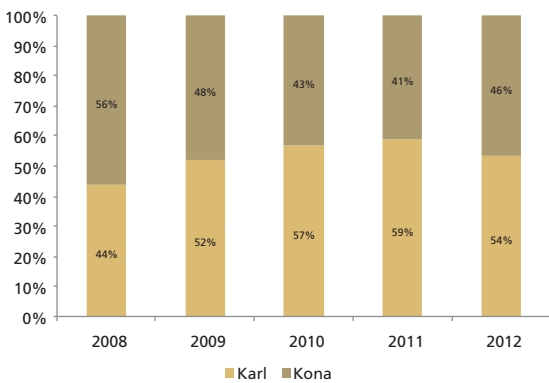
Mynd 4. Fjöldi ráðgjafaviðtala hjá samstarfsaðilum FA

Mynd 5. Fjöldi kynningarfunda í náms- og starfsráðgjöf

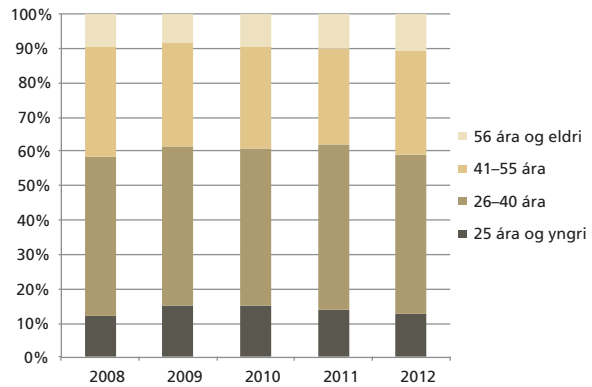

Mynd 6. Náms- og starfsráðgjöf 2008–2012, kynjahlutfall

stöðugur. Farið var af stað með kynningarfundi af miklum krafti, en þegar atvinnuleysið jókst dró úr þessari þjónustu og einbeittu ráðgjafar sér að þjónustu við atvinnuleitendur gegnum vinnumiðlanir.

Mynd 7. Náms- og starfsráðgjöf árin 2008–2012, aldursbil ráðþega

Rúmlega 20 þúsund manns hafa sótt kynningarfundi á vegum samstarfsaðila FA frá árinu 2006. Meðalfjöldi á hverjum fundi hefur verið tæplega 12 manns, af þeim hafa að meðaltali tæplega 4 einstaklingar farið í viðtal hjá náms- og starfsráðgjafa í kjölfarið.

Kynjahlutfall ráðþega hefur verið nokkuð jafnt frá árinu 2008 með nokkrum sveiflum þó. Skipuleg skráning gagna um ráðþega náms- og starfsráðgjafa hófst árið 2008, upplýsingar um kyn og ýmsar aðrar breytur liggja því ekki fyrir vegna árána 2006 og 2007.

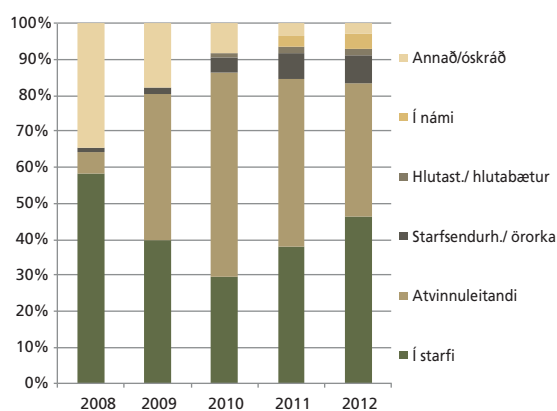
Sveiflur á aldursbili ráðþega eru ekki miklar á milli ára, flestir ráðþegar eru á aldursbilinu 26–40 ára. Flest árin eru innan við 10% ráðþega eldri en 56 ára og á milli 10–15% eru 25 ára og yngri.

Nokkuð greinileg breyting varð á áherslusviði náms- og starfsráðgjafa hjá samstarfsaðilum FA eftir efnahagshrunið 2008 þegar litið er til stöðu ráðþega á vinnumarkaði. Upplýsingar vantar um stöðu nokkuð stórs hóps á vinnumarkaði

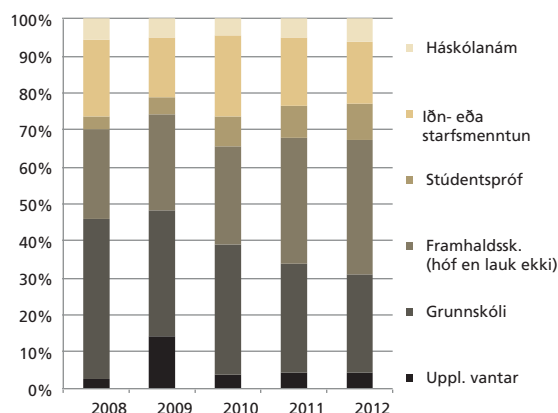
Tafla 3. Kynningarfundir, þátttakendur

Ár	Fjöldi heimsóknna	Fjöldi á kynningum	Meðalfjöldi á kynningu	Fjöldi í viðtal í kjölfar kynningar	Meðalfjöldi í viðtal í kjölfar kynningar	Hlutfall þátt. sem fer í viðtal e. kynningu
2006	168	2.594	15,4	886	5,3	34%
2007	510	4.418	8,7	1.607	3,2	36%
2008	392	3.845	9,8	1.064	2,7	28%
2009	253	3.003	11,9	1.147	4,5	38%
2010	166	2.279	13,7	813	4,9	36%
2011	180	2.020	11,2	440	2,4	22%
2012	161	1.866	11,6	318	2,0	17%
Samtals	1.681	20.025	11,9	6.275	3,7	31%

Mynd 8 Staða ráðþega á vinnumarkaði 2008–2012

Mynd 9. Ráðþegar í náms- og starfsráðgjöf, skólastig

árin 2008 og 2009 sem stafar af því að vinnulagi við skráningu var breytt í kjölfar efnahagshrunsins, þrátt fyrir þetta sést greinilega hversu atvinnuleitendur eru stór hluti ráðþega frá og með árinu 2009. Hlutfall atvinnuleitenda fer aftur minnkandi frá árinu 2011 á meðan ráðþegum í starfi fjölga.

Í samræmi við skilgreiningu á markhópi FA er stærstur hluti ráðþega með stutta formlega skólagöngu að loknum grunnskóla, en á árunum frá 2008 til 2012 hafa á bilinu 60–70% að mestu lokið grunnskóla eða hafið nám í framhaldsskóla án þess að ljúka því.

Nokkur breyting hefur verið á samsetningu hóps ráðþega

hvað þjóðerni varðar, hlutfall erlendra ríkisborgara lækkaði nokkuð frá og með árinu 2009 þrátt fyrir að ráðgjafaviðtölum erlendra ríkisborgara hafi fjölgað á sama tímabili. Sú mikla fjölgun sem varð í hópi ráðþega á milli áruna 2009 til 2010 hefur því að stærri hluta verið úr hópi Íslendinga. Hlutfall viðtala erlendra ríkisborgara hækkar svo aftur árið 2012.

Niðurstaða viðtala í náms- og starfsráðgjöf er af ýmsum toga, flest viðtölin hafa þó snúið að upplýsingum um formlegt nám, mat á raunfærni og aðstoð við starfsleit og/eða ferilskrá.

Tafla 4. Ráðþegar í náms- og starfsráðgjöf, skólastig

Skólastig	Fjöldi					Hlutfall (%)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Grunnskóli	1.000	1.328	2.141	1.510	1.188	43%	34%	35%	30%	27%
Framhaldssk. (hóf nám, lauk ekki)	571	992	1.606	1.718	1.634	25%	26%	27%	34%	37%
Iðn- eða starfsmenntun	485	617	1.338	914	736	21%	16%	22%	18%	16%
Stúdentspróf	78	184	470	459	443	3%	5%	8%	9%	10%
Háskólanám	123	201	271	264	277	5%	5%	4%	5%	6%
Upplýsingar vantar	67	547	231	225	198	3%	14%	4%	4%	4%
Samtals	2.324	3.869	6.057	5.090	4.476	100%	100%	100%	100%	100%

Tafla 5. Ráðgjafaviðtöl 2008–2012, þjóðerni ráðþega

Þjóðerni	Fjöldi					Hlutfall (%)				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Íslendingar	2.064	3.528	5.580	4.740	4.092	88,8%	91,2%	92,1%	93,1%	91,4%
Erlendir ríkisborgarar	260	341	477	350	384	11,2%	8,8%	7,9%	6,9%	8,6%
Samtals	2.324	3.869	6.057	5.090	4.476	100%	100%	100%	100%	100%

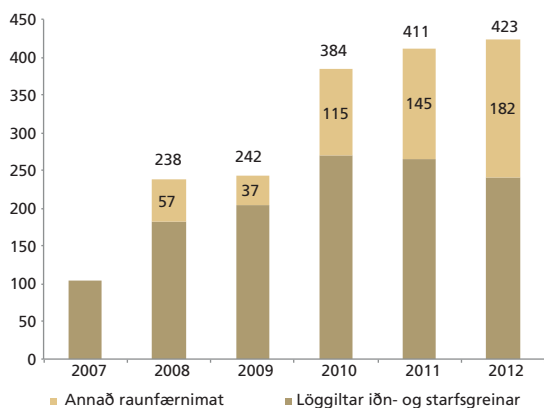
Tafla 6. Ráðgjafaviðtöl 2008–2012, niðurstaða viðtala

NIÐURSTAÐA VIÐTALA	Hlutfall (%)				
	2008	2009	2010	2011	2012
Upplýsingar um styttri námskeið	14%	7%	8%	7%	8%
Upplýsingar um lengri óformleg námstilboð	8%	9%	10%	11%	8%
Upplýsingar um formlegt nám	20%	16%	14%	16%	13%
Áhugasviðsgreining	12%	9%	8%	9%	7%
Mat á raunfærni	20%	16%	12%	11%	13%
Námstækni – vinnubrögð	3%	2%	2%	3%	3%
Sjálfsstyrking	5%	10%	6%	7%	11%
Ýmsar hindranir/annað	7%	6%	6%	6%	7%
Aðstoð við starfsleit/ferilskrá	8%	22%	28%	17%	16%
Tilvísun til annarra sérfræðinga	1%	1%	2%	1%	1%
Persónuleg mál (kvíði, liðan)	2%	2%	3%	3%	3%
Undirbúningur starfsloka	0%	0%	0%	0%	0%
Stuðningur í matsamtali	0%	0%	3%	7%	6%
Annað	0%	0%	0%	3%	4%

RAUNFÆRNIMAT

Raunfærnimat hefur verið framkvæmt af samstarfsaðilum FA frá árinu 2007 en þá luku 105 einstaklingar raunfærnimati, sem var í öllum tilfellum í löggiltum iðn- og starfsgreinum. Árið 2012 hafði fjöldi þessara einstaklinga rúmlega fjórfaldast, þá luku 423 einstaklingar raunfærnimati, 241 í löggiltum iðn- og starfsgreinum og 182 í öðru raunfærnimati. Af þeim greinum sem flokkast undir annað raunfærnimat hafa skrifstofubraut, verslunarfagnám og raunfærnimat bankamanna verið vinsælastar.

Mynd 10. Raunfærnimat 2007–2012, fjöldi sem lauk raunfærnimati

Raunfærnimat í iðngreinum er almennt framkvæmt af IÐUNNI fræðslusetri og Fræðsluskrifstofu rafiðnaðarins, raunfærnimat í iðngreinum á landsbyggðinni er unnið í samstarfi fræðslumiðstöðva iðngreinanna og símenntunarmiðstöðva á viðkomandi stað.

Frá því að raunfærnimat var fyrst framkvæmt hefur það farið fram í 19 löggiltum iðn- og starfsgreinum. Flestir hafa lokið raunfærnimati í húsasmíði (309), rafvirkjun (222), bilgreinum (151), vélvirkjun (107) og pípulagningum (102). Í töflu 7 má sjá fjölda þeirra sem lokið hafa raunfærnimati í iðngreinum frá árinu 2007. Sökum þess hversu fáir höfðu gengið í gegnum raunfærnimat í bakaraiðn (1), ljósmyndun (3), rennismíði (4), hárgreiðslu (6), kjótiðn (9) og málm-smíði (7) eru upplýsingum um greinarnar birtar undir „aðrar greinar“. Fram til loka árs 2012 höfðu 1.267 einstaklingar lokið raunfærnimati í iðngreinum.

Boðið hefur verið upp á raunfærnimat samkvæmt viðmiðum atvinnulífsins í tveim greinum, fyrir bankastarfsmenn (gjaldkera og þjónustufulltrúa) og starfsfólk í hljóðvinnslu samanber töflu 8. Í raunfærnimati skv. viðmiðum atvinnulífsins fæst hæfni þátttakenda ekki metin til eininga.

Raunfærnimat í starfsnámi utan löggilttra iðn- og starfsgreina hefur einnig notið aukinna vinsælda, raunfærnimat í Leikskólabró fór fram árin 2008 og 2010, en frá og með árinu 2011 jókst framboðið svo umtalsvert eins á sjá má í töflu 9.

Tafla 7. Raunfærnimat, löggiltar iðn-, og starfsgreinar

Iðngrein	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Alls
Bílgreinar	22	17		50	49	13	151
Blikksmíði			10			11	21
Framreiðsla		3	3		10	10	26
Húsasmíði	29	58	60	79	63	20	309
Matartækni		16	10	12	4	39	81
Matreiðsla	5			11	1	27	44
Málaraiðn	15	27	17	8	17		84
Múraraíðn				15	13	4	32
Pípulögn		18	28	15	33	8	102
Rafvirkjun	32	22	34	55	32	47	222
Stálsmíði			11	2	10	14	37
Vélstjórn				9	9	3	21
Vélvirkjun		15	30	11	18	33	107
Aðrar greinar	2	5	2	2	7	12	30
Samtals	105	181	205	269	266	241	1.267

Tafla 8. Raunfærnimat skv. viðmiðum atvinnulífsins

Grein	2008	2009	2010	2011	2012	Alls
Bankamenn	41	37	97			175
Hljóðvinnsla				35	16	51
Samtals	41	37	97	35	16	226

Tafla 9. Raunfærnimat utan löggiltra iðn- og starfsgreina

Grein	2008	2009	2010	2011	2012	Alls
Leikskólabrú	16		18		12	46
Raunfærnim. f. starfsm. í leik- og grunnsk.				29		29
Skrifstofubraut				22	71	93
Stuðningsfulltrúabrá					18	18
Verslunarfagnám				59	65	124
Samtals	16	0	18	110	166	310

Nokkuð misjafnt er hversu margar einingar eru til mats í mismunandi greinum í raunfærnimati. Að auki er raunfærnimatið einstaklingsmiðað, einstaklingur sem hefur verið metinn með mikla færni í skimun í viðkomandi grein gengst undir mat í fleiri áföngum heldur en sá sem er metinn með minni færni í skimuninni. Mikilvægt er að hlutfall staðinna eininga sé gott því mikill kostnaður felst í því að einstaklingar fari í gegnum raunfærnimatsferlið án þess að standast viðmið.

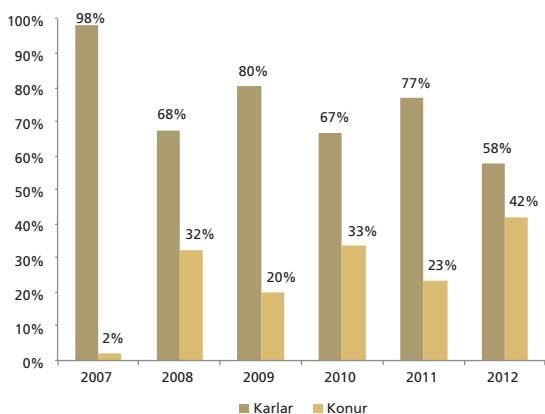
Auk þess hefur það neikvæð áhrif á sjálfsmýnd viðkomandi. Það er því mikilvægt að skimun ráðgjafa í upphafi sé góð.

Heildarfjöldi metinna eininga í raunfærnimati á tímabilinu frá 2007 til 2012 er 42.710, þar af eru 36.164 einingar í löggiltum iðn- og starfsgreinum og 6.546 utan löggiltra iðn- og starfsgreina. Raunfærnimat skv. viðmiðum atvinnulífsins er ekki í þessum tölum þar sem að það er ekki metið til eininga.

Tafla 10. Fjöldi metinna eininga

Ár	Iðngreinar			Utan iðngreina		
	Fj. ein. í mati	Fj. staðinna ein.	Hlutfall	Fj. ein. í mati	Fj. staðinna ein.	Hlutfall
2007	4.224	2.469	58%	0	0	-
2008	7.281	4.774	66%	38	38	100%
2009	7.994	6.671	83%	0	0	-
2010	11.921	8.085	68%	174	129	74%
2011	10.105	7.626	75%	3.057	2.553	84%
2012	8.872	6.539	74%	4.887	3.826	78%
Alls	50.397	36.164	72%	8.156	6.546	80%

Mynd 11. Raunfærnimat, kyn

Frá upphafi hafa mun fleiri karlmenn gengið í gegnum raunfærnimat, slagsíðan skýrist af því að raunfærnimat í löggiltum iðn- og starfsgreinum hefur verið í greinum þar sem karlar eru fleiri, svo sem húsasmíði, rafvirkjun og bílgreinum. Alls hafa 1.170 karlmenn lokið raunfærnimati í löggiltum iðn- og starfsgreinum en aðeins 97 konur. Fleiri konur hafa lokið raunfærnimati utan löggiltra iðn- og starfsgreina (raunfærnimat skv. viðmiðum atvinnulífsins með talin) en karlar, 434 á móti 102.

UM HÖFUNDINN

Fríðrik Hjörleifsson starfar sem sérfræðingur hjá Fræðslumíðstöð atvinnulífsins. Helstu verkefni Fríðriks hjá FA tengjast tölfraeðivinnslu, upplýsingasöfnun meðal samstarfsaðila og útgáfu- og kynningarmálum.

ABSTRACT

As we reach the end of the tenth working year of the Education and Training Service Centre it is appropriate to review the ground that has been covered and what has been gained. When the Centre was launched the courses for which the first students enrolled in were certified. In 2006, the Centre's target group (adults with short formal education) were first invited to guidance and counselling at the lifelong learning centres free of charge. The following year, the first students went through validation of real competences. The activities of the lifelong learning centres collaborating with ETSC have increased and in 2010 adult education was formally recognised as one of the five pillars of the educational system when legislation on further education was passed.